

Tasa-arvokäsitteet koulussa

TAVOITE: Lisätä tietoa tasa-arvoon liittyvistä käsitteistä henkilöstön parissa

TARVIKKEET: osallistujilla tulee olla tietokoneet tai materiaali tulee olla tulostettuna paperille

ARVIOITU AIKA: 1-2h

Tehtävän voi toteuttaa esimerkiksi opettajakokouksessa tai koulutuspäivänä. Tehtävän voi tehdä myös pitkällä aikavälillä monen tapaamisen ajan, jolloin voitte esimerkiksi tehdä yhden osion kerrallaan.

1. Tausta

Koulumaailman sukupuolittuneisuudesta on paljon esimerkkejä. Niin tytöt, pojat kuin muunsukupuolisetkin oppilaat kohtaavat kouluissa esimerkiksi sukupuoleen perustuvaa häirintää ja väkivaltaa, koulumenestyksessä on eroja tyttöjen ja poikien välillä eri oppiaineissa ja tyttöjä ja poikia ohjataan sukupuolen perusteella eri ammatteihin. Transsukupuoliset oppilaat kokevat koulussa syrjintää ja ulkopuolisuuden tunnetta cissukupuolisia oppilaita useammin¹.

2. Miksi tasa-arvoa kouluun?

Tutustukaa yhteen tai useampaan työhne pohjana toimivaan asiakirjaan. Jakakaa kaikille oma versio (joko digitaalisesti tai tulostettuna) ja keskustelkaa yhdessä, miten asiakirjaa voi soveltaa koulussanne.

Esimerkkejä asiakirjoista:

- Lapsiasiavaltuutettu: YK:n lapsen oikeuksien sopimus <https://lapsiasia.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus>
- Tasa-arvolain 4§ viranomaisten vastuu edistää tasa-arvoa. <https://tasa-arvo.fi/tasa-arvotyö-kouluissa-ja-oppilaitoksissa>
- Kunnan/kaupungin tasa-arvosuunnitelma.
- Koulunne tasa-arvosuunnitelma.
- Eurooppalainen paikallis- ja aluehallinnon naisten ja miesten välisen tasa-arvon peruskirja https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/tasa_arvon_peruskirja_ebook.pdf
- Yhdenvertaisuuslaki ja tasa-arvolaki. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu oppilaitoksissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnittelu-oppilaitoksissa>

3. Käsitteiden esittely

Esitellään asiakirjojen pohjalta tai alla olevia kuvauksia hyödyntäen seuraavat käsitteet: tasa-arvo, sukupuolisensitiivinen kasvatus ja sukupuolinäkökulma. Tärkeää on, että tasa-arvokäsitteet esitellään omin sanoin ja mielellään esimerkkien

¹ Termejä cismissä ja cisnainen käytetään kuvaamaan henkilöitä, joiden sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu ovat heidän syntymässä määritellyn sukupuolensa ja siihen kulttuurissa yleensä liitettyjen odotusten mukaiset. Etuliite "cis" äännetään [sis]. Lähde: Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus.

avulla omaan toimintaan soveltaen. Voitte esimerkiksi esitellä, miten te teette työtä tasa-arvon edistämiseksi ja sukupuolierojen vähentämiseksi koulun arjessa.

Tasa-arvo tarkoittaa ihmisten yhtäläisiä oikeuksia, mahdollisuuksia ja velvollisuuksia riippumatta sukupuolesta, sukupuoli-identiteetistä tai sukupuolen ilmaisusta. Tasa-arvo koulun toiminnassa tarkoittaa sitä, että oppilaat saavat samanarvoista kohtelua sukupuolestaan tai sen ilmaisusta riippumatta. Koululla on velvollisuus edistää tasa-arvoa.

Sukupuolisensitiivinen kasvatus tarkoittaa sitä, että lapset kohdataan yksilöinä ja että jokaiselle lapselle tehdään tilaa olla oma itsensä ja omalla tavallaan ilmaista sukupuoltaan sekä myös muita osia identiteetistään. Tarkoituksena ei ole jättää sukupuolta kokonaan huomioimatta vaan keskeistä sukupuolisensitiivisessä kasvatuksessa on tunnistaa sukupuolinormit ja niiden vaikutuksen yksilöihin ja yhteiskuntaan. Sukupuolisensitiivisestä kasvatuksesta voidaan myös käyttää nimeä **sukupuolitietoinen kasvatus**.

Sukupuolinäkökulma tarkoittaa sukupuolten välisen epätasa-arvon havainnointia ja huomioimista. Esimerkiksi sen havainnoimista, millaisia odotuksia oppilaille annetaan riippuen heidän sukupuolestaan.

4. Keskustelu

Keskustelut voidaan toteuttaa joko koko ryhmän kesken tai pienryhmissä. Voitte käydä läpi joko kaikki alla olevat kysymykset tai voitte valita muutamia kysymyksiä:

- Onko teillä rutiineja tai toimintatapoja, joissa esimerkiksi annatte erilaisia tehtäviä oppilaille heidän sukupuolesta riippuen, koska se koetaan "helpommaksi"?
- Miksi erilainen kohtelu voi olla ongelmallista?
- Millaisia tyttöihin ja poikiin liittyviä ennakoasenteita (sukupuolistereotypioita) koulussanne esiintyy? Listatkaa ne ja keskustelkaa yhdessä, onko teillä samoja tai eriäviä mielipiteitä.
- Millaisia sukupuolieroja sukupuolistereotyyppinen kohtaaminen koulussa saattaa luoda?
- Millaisia erilaisia seurauksia sukupuolistereotyyppisten purkamisesta voi olla? Kehitelkää vastausta yhdessä.
- Mistä tyttöihin ja poikiin kohdistetut erilaiset odotukset johtuvat? Miten koti, mahdolliset vapaa-ajan harrastukset tai koulu vaikuttavat sukupuolisidonnaisiin odotuksiin? Miten ne voi ottaa puheeksi ja miten niitä voitaisiin purkaa?
- Millaisia stereotyyppisiä odotuksia, toiveita ja vaatimuksia koulun henkilökunta ja toisaalta myös oppilaat keskuudessaan asettavat toiminnallenne?
- Millainen on tasa-arvoa edistävä kouluympäristö? Millaista tietoa on saatavilla tasa-arvoa edistävän koulun merkityksestä ja millaista tietoa puuttuu tai pitäisi hankkia lisää?
- Miten koulunne jo työskentelee tasa-arvoa edistävästi?

5. Yhteenveto käydyistä keskusteluista

Päätäkää ennen yhteenvetoa, kuka dokumentoi keskustelun ja mistä muistiinpanot ovat löydettävissä keskustelujen jälkeen. Tehkää yhteenveto käydyistä keskusteluista ja miettikää yhdessä toimenpiteitä siihen, miten koko koulun henkilöstön tietämystä ja ymmärrystä tasa-arvokäsitteistä voidaan lisätä.. Lisäksi voitte alustaa keskustelua koulun toimenpiteistä tasa-arvotyöhön. Voitte miettiä esimerkiksi seuraavia kysymyksiä yhteenvedossanne:

- Olivatko käsitteet tuttuja jo entuudestaan? Onko käsitteissä vielä epäselvyyksiä ja onko tarvetta syvempään keskusteluun? Miten etenette tästä?
- Olisiko tarpeen tehdä sanalista, jotta uudetkin työntekijät voisivat nopeasti tutustua käsitteisiin?
- Ovatko nämä keskustelut sellaisia, joita voitaisiin käyttää pohjustuksena tulevissa tasa-arvotyön toimenpiteissä? Tai vaikkapa vanhempainilloissa?
- Lisää tasa-arvon edistämiseen liittyvää sanastoa löytyy Tasa-arvotiedon keskuksen verkkoportaalista osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/sanasto>